

Rumis universelle arv - 800 år efter

af Naveed Baig, projektleder

'Jeg talte om dig, du gjorde mig tavs.
Jeg smagte din sødme, og alting standsede.
Forvirret flygtede jeg til mit hjertes hus,
og der fangede du mig.'

Jalaludeen Rumi (1207-1273)
digter, sufi-mester og teolog

Et overset element i religionsdebatten verden over er mysticismen og åndeligheden, som igennem tiderne har nedbrudt had og fordomme for i stedet at tænde kærlighedens lys i det enkelte menneske og mellem mennesker. Det er ingen hemmelighed, at kærlighedsaspektet i islamisk teologisk tænkning og praksis igennem de sidste to århundreder er blevet kvalt og begravet. Det er der flere grunde til. Det vil dog føre for vidt at komme nærmere inde på disse i denne artikel.

Dyrkelse af de ydre dimensioner såsom materialisme og kapitalisme (typisk i form af størst indtjeningsmuligheder og psykologisk udnyttelse) har domineret det religiøse rum såvel som det politiske. Fokus på de ydre dimensioner har været så dominerende, at disse kræfter nu truer vores menneskelige velbefindende og harmoni. Ødelæggelse af miljøet og søgen efter stadig mere jord (eller rettere sagt det, som er under jorden) i form af 'retten' til ressourcerne ved polarbæltet og den forøgede rumaktivitet er tegn på en indre krise i mennesket. Alt tyder på, at denne indre krise er begyndt at manifestere sig som destruktion af det ydre.

Menneskets fjendskab og vold imod sine omgivelser medfører skader på naturens økosystem. Selv om verden ser ud til at bevæge sig 'fremad' mht. økonomisk vækst, bedre velfærd og sikkerhed er det ikke ensbetydende med, at vi er blevet mere 'lykkelige' end tidligere generationer. Tværtimod. Ulykken, angsten og uroen er stadigvæk menneskets grundvilkår uanset nationalitet, religion, køn, osv.

Rumis kærlighedsbegreb

Hvis Jalaludeen Rumi havde levet, ville han have sagt, at menneskets indre krise er opstået pga. manglende kærlighed i tilværelsen. 'Kærlighedens religion er som intet andet', hævdede Rumi. Han ønskede ikke at grundlægge en ny religion, men ville i stedet understrege, at essensen af alle religioner er oprigtig hengivelse til Gud, og dermed slet og ret kærlighed. Det kærlighedsbegreb, som Rumi omtalte, er den højeste form for kærlighed, også kendt i vestlig filosofisk tænkning som *agape*, den spirituelle, betingelsesløse kærlighed, der forvandler det falske, selvoptagede selv til et mere oplyst eller 'højere' selv. Denne form for kærlighed har en evne til at opløse menneskets lavere tilbøjeligheder, idet den udvikler og danner vores indsigt og får det smukke i os til at blomstre. Rumi's kærlighedsbegreb må ikke forveksles med den ego-centrerede og personlige kærlighed, som er en selvbekræftende og selvskabt tilstand. I Rumi's opfordring til

mennesket om at søge kærligheden ligger der en konstant udfordring til at opdage, hvad der allerede er iboende i menneskets egen bevidsthed.

Relevansen af Rumis budskab i dag

Rumis budskab om at søge kærligheden er yderst relevant for os i dag, hvor krig, had og radikaliserings er på fremmarch. Radikaliserings og ekstremisme har mange årsager, som findes i socio-økonomiske, kulturelle, politiske sammenhænge. Mediernes noget ensartede udlægning af hvordan muslimer og islam forholder sig til det danske samfund bidrager kun til at grave grøften mellem "os" og "dem" endnu dybere.

Netop på grund af den nuværende politiske, sociale situation og de menneskelige forhold (eller mangel på samme) er der al mulig grund til at 'påminde' om og sætte fokus på mangfoldigheden i islam. Islam rummer som religion en masse forskellige traditioner, og en måde at få kontakt til de mere spirituelle dimensioner sker via sufismen, en åndelig islamisk tænkning, som mange muslimer endnu ikke har kendskab til. De fleste har dog heller ikke haft forudsætninger for at kende til denne tradition. Mange unge muslimer i Danmark kan eller vil ikke 'forstå' imamerne i ordenes dobbelte betydning. Flere moskémiljøer har været alt for dogmatiske og kulturbundne, og imamerne har været uvidende om de behov, som de unge 'søgende' har haft. Det har forvirret de unge, og det har givet nogle af dem anledning til at opsøge 'andre' muslimske miljøer udenfor moskéerne, hvor tilhængerne talte et sprog, som de kunne forstå, men som tit havde en mere ekstrem og ideologisk/politisk dagsorden. Nogle af tilhængerne talte om en højere 'sag.' Men denne højere 'sag' bliver i sin yderste og mest ekstreme form til noget hadsk og voldeligt.

Rumis rummelighed og åbenhjertighed

Rumis budskab om kærlighed blev formidlet i en tid, hvor krig og kaos var herskende i og omkring den historiske persiske by, Konya (i dag Tyrkiet). Krigene var ikke religionskrige, (islam, buddhisme, jødedom, hinduisme, zoroastrianisme og kristendom levede i fredelig sameksistens), men var politiske magtkampe, der opstod på grund af udefrakommende oprør og mongolske krigsherrer. Rumi forsøgte at genskabe relationen til Gud, fordi han kunne mærke, at mange folk manglede et personligt forhold til Gud. Det var denne mangel, han reagerede så stærkt på. Rumi ønskede, at alle mennesker kom til at føle den uendelige 'beruselse' i Guds kærlighed, som han selv følte. Det var hans højere 'sag'.

Men hvordan kunne Rumi som teolog og mystiker på en gang være så rummelig og åbenhjertig og på samme tid grundfæstet i sin tro på de hellige skrifter: Koranen og Profetens ord? Det er et meget relevant spørgsmål i dag på grund af den mistro og skepsis, som mange udtrykker overfor forestillingen om, at muslimer kan praktisere deres tro og stadigvæk prædike fred og kærlighed. Svaret på hvordan de to forenes, findes i teologien, bl.a. i islams gudsbillede. Ifølge Koranen er Gud roden til verdens mangfoldighed, til de forskelligartede trosretninger og livsopfattelser, som findes blandt mennesker. Og disse bør følges som en del af Guds skaberværk. Gud har skabt verden,

og han er enheden og kilden bag ved alt. Som Rumi udtrykte det i sit poetiske billede: 'Lamperne er forskellige, men lyset er det samme' Koranen kom ikke for at eliminere eller slette de tidligere budskaber, men i stedet som en 'fuldendelse' af tidligere åbenbaringer. Ordet 'fuldendelse' skal ikke forstås som noget absolut eller urokkeligt, men som en påmindelse om og afrunding af åbenbaringerne, således at Koranens universelle budskab bliver et levende og dynamisk budskab, der vil kunne skabe mening ind i den tid og for de vilkår man lever med, det være sig et københavnerliv anno 2007.

Skabelsen som Guds familie

Men hvordan kan denne form for kærlighed påvirke vores interne relationer og skabe bedre forståelse? Rumis budskab læner sig meget tæt op af Profeten Muhammads ord om 'at se Skabelsen som Guds familie.' Dette tætte familieforhold, som burde være mellem alle mennesker og alt det skabte i verden, kan i Danmark realiseres på to forskellige måder: ved at tilkende andre anerkendelse og udvise godt naboskab. Naboskabet spænder her fra de nærmeste til alle medmennesker i verden. For at sandt naboskab kan realiseres må "fælles omsorg" blive en grundpille i samfundet. Man må yde omsorg for hinanden, især over for dem som er resourcesvage, og som ikke lever op til samfundets 'norm.' At være opmærksomme på andres behov og være forberedte på at tage sig af disse behov er en svær men ikke umulig opgave. Hvis naboskabet blev styrket blandt samtlige grupper i befolkningen, ville det skabe et stærkt fundament, som ikke engang enkelte medie-provokationer, terrortrusler og hadekampagner kunne rukke noget ved, fordi der allerede var anerkendelse af den enkelte tilstede i samfundet.

'Når kærligheden fæstner sig, ender alle konflikter', hævdede Rumi. Med disse ord mente han, at kærlighedens indlejring i mennesket medførte, at man blev opslugt og indoptaget i den. Ja, at mennesket selv blev den kærlighed. Det er derfor med fuldt overlæg, at selveste Dag Hammarskjöld (d.1961), den svenske FN-generalsekretær citerede Rumi i sit meget refleksive værk *Vägmärken*: 'Kærligheden har ingen religion men kun Gud' Det er den forvandlende, åndelige kærlighed, som formår at overvinde alle konflikter, og der er en særdeles god grund til at give lige præcis denne form for kærlighed en chance. Kort sagt har Rumi formået at fylde hjerter med kærlighed, livsglæde og beruselse, selv på tværs af politisk, religiøst, geografisk og etnisk skel. Derfor ikke overraskende at han bliver kaldt fakkelbæreren for kærlighedens vej.

Men det var nu ikke kun Hammarskjöld som følte sig tiltrukket af Rumi. Der har været mange vestlige og ikke-vestlige filosoffer, mystikere, teologer mm. som har fået inspiration fra Rumi gennem tiderne. For eksempel blev H.C. Andersen på sin rejse rundt i Tyrkiet fascineret af Mevlana-dansen, som han oplevede ved flere lejligheder, og som han beskrev i rejsebogen, *En Digters Mevlana-dans*

Bazar. Indflydelsesrige tænkere som Georg W. F. Hegel (d.1831), Nathan Söderblom, (d.1931)

Jøden, Constantin Brunner (d.1934), Aldous Huxley, (d.1963) Martin Buber (d.1965), Anne Marie Schimmel (d. 2003) og John Hick (nulevende kristen teolog) er alle blevet påvirket af Rumis universalistiske og økumeniske tænkning, og flere har citeret ham i deres værker. I USA betragtes Rumi som den mest læste digter efter at sufismen i 1990'erne blev introduceret og udbredt der. Deepak Chopra har i 1998, sammen med bl.a. Madonna og Demi Moore, indspillet en cd med sang og oplæsning af Rumi-digte med overskriften ' A gift of love'. UNESCO og andre indflydelsesrige organisationer rundt omkring i verden fejrer 2007 som Rumis år i anledning af hans 800 år jubilæum.